

I. Szakmai beszámoló

1. A pályázati program előzménye:

Az elmúlt évek hajléktalan ellátásának tapasztalatai azt mutatták, hogy az ellátás addigi eszközei (átmeneti elhelyezést nyújtó intézményes ellátások) nem képesek megfelelő választ találni a hajléktalanság problémájának kezelésére. Az ellátások túlszűfoltak, és az esetek nagy részében csak tünetileg voltak képesek kezelni a problémát, nem tudtak igazán segítséget nyújtani a hajléktalan embereknek a társadalomba történő visszalépéshez.

Munkánk során gyakran találkozunk olyan ügyfelekkel, akik a biztonságos és elfogadható színvonalú lakhatás hiánya eredményeképpen olyan kényszerű megoldásokat választanak (ágybérlet, szivességi lakások, munkáért lakhatást, uzsorakamatok, kiszolgáltatott szituációk, utcán élés, stb.) amelyek élethelyzetükben nem jelentenek előrelépést, éppen ellenkező esetben, a lakhatás átmeneti és szükségszerű megoldása válik a hajléktalan lét fő megtartó, illetve visszahúzó eszközévé. A segítők megfelelő támogatási rendszerek híján gyakran eszközteleneknek bizonyulnak, a szállást nyújtó rendszer eldugulása lehetetlenné teszi, hogy bármilyen átmeneti lakhatásba kerüljön az ügyfél.

A helyzetet felismerve szükség volt új utak keresésére, alternatív programok kidolgozására, amelyek képesek egy teljesen új szemléletet hozni az ellátásba. Ennek az útkeresésnek az első lényeges állomása a Hajléktalanokért Közalapítvány pályázati felhívása, amely hajléktalan emberek lakhatásba jutásának támogatását tűzték ki célul. Egy olyan program megvalósítására lehetett pályázni, amely nem az intézményes ellátás fejlesztését tűzte ki célul, hanem azt teszi lehetővé, hogy hajléktalan emberek lakásba/lakhatásba jutását anyagi eszközzel, illetve személyre szabott segítő munkával próbáljuk elősegíteni, ezáltal kilépve az ellátás eddigi korlátai közül.

2. A pályázati program megvalósításával a következő volt a célunk:

Támogatott lakhatás, és személyre szabott segítségnyújtás biztosítása önálló életvitelre képes, vagy képpessé tehető hajléktalan ügyfelek részére.

Egy olyan programot kívántunk megvalósítani, amely:

- elősegíti a célcsoport társadalmi beilleszkedését,
- javítja munkaerő piaci helyzetét,
- erősíti az egyén autonómiáját (segíti a jövedelem átrendezés esélyét, saját sorsa feletti felelősség érzését, társas kapcsolatainak megőrzését),
- csökkenti a hajléktalan léttel együtt járó veszélyeztetettséget,
- életmódváltozást eredményez
- a lakhatással járó biztonságérzés javítja a segítő munka hatékonyságát (új célok kitűzése és értékek figyelembe vétele a munka során)

3. A program célcsoportjai:

- Azon hajléktalan egyének, vagy párok, akik saját erőből önálló lakhatás megszerzésére, vagy fenntartására nem képesek, de a program során nyújtott támogatással alkalmassá tehetők.
- Azon hajléktalan egyének, párok, akik életvitelükből fakadóan hosszabb – rövidebb időre átmeneti lakhatásban élnek, de annak tartós megtartására – elsősorban a piaci bérleti viszonyok és árak eredményeképpen nem képesek külső segítség, illetve támogatás nélkül.
- Azok az ügyfelek, akik elfogadható színvonalú lakhatásban élnek (albérlet, szívdességi bentlakás) de ennek költsége a jövedelmi helyzetükhöz képest olyan magas, hogy napi megélhetésüket veszélyezteti, más lakástámogatási formát helyzetüknél fogva nem tudnak igénybe venni.
- Azon ügyfelek, akik tartós lakhatásban éltek, de krízishelyzet miatt azt elveszítették, és a támogatott lakhatással megelőzhető utcai életvitelre való berendezkedésük.

4. A pályázati program előkészítő szakasza:

4.a A program meghirdetése, a jelentkezések regisztrálása: A pályázati programot 2005. november hónap közepén indítottuk. Első lépésként meghirdettük a programot az Egyesület Utcai Szociális Munka Szolgálatával kapcsolatban álló ügyfelek között. Azok az érdeklődők, akik megfeleltek a pályázati kiírás feltételeinek (rendszeres jövedelem) egy erre a célra rendszeresített jelentkezési lapon adhatták be jelentkezésüket. A jelentkezéseket regisztráltuk.

4.b A jelentkezők kiválasztása: A programba jelentkezőket egy háromtagú bizottság hallgatta meg, és választotta be a programba. A bizottságba olyan szakemberek kerültek, akik vagy nem dolgoznak főállásban az Egyesületnél, vagy nincsenek napi kapcsolatban az ügyfelekkel. Mindezzel azt próbáltuk kiküszöbölni, hogy a jelentkező esetleges elutasítása ne okozzon gondot az utcai segítőknek munkájuk során. Szempont volt továbbá, hogy a bizottságba különböző végzettségű szakemberek (pszichológus, szociális munkás, szociálpolitikus) kerültek be, akik így több szempontból tudták megítélni a jelentkezőket. A kiválasztás során a jelentkezők helyzetét, motivációit vizsgálták, illetve azt, hogy az elképzeléseik, terveik mennyire reálisak, megvalósíthatóak. Az első meghallgatáson 18 fő jelent meg, amelyből a bizottság 11 főt talált alkalmasnak arra, hogy bekerüljön a programba. A program működése során több alkalommal szerveztünk meghallgatásokat, amelyek során további 24 jelentkezőt hallgatott meg a bizottság és ebből 19 főt talált előzetesen alkalmasnak arra, hogy a programba kerüljön.

4.c Előzetes szóbeli megállapodás, albérleti lehetőségek keresése: A kiválasztott jelentkezőkkel előzetesen szóbeli megállapodást kötöttünk, amelynek során részletesen átbeszéltük a program további menetét. A programba bekerült minden ügyfél részére segítőt jelöltünk ki. Az Egyesület előzetesen nem kutatott fel albérleti lehetőségeket, hanem sokkal inkább arra törekedtünk, hogy a programba beválasztott ügyfelek saját maguk próbáljanak felkutatni megfelelő albérleti lehetőségeket, és ehhez nyújtsanak segítséget a melléjük rendelt segítők. Elsődleges célunk az volt, hogy minden szinten próbáljuk erősíteni a programba bekerült ügyfelek önállóságát, ezért támogattuk azt, hogy az ügyfelek saját maguk, önállóan keressenek lakhatási lehetőséget. Az albérletkeresés folyamata során azt tanácsoltuk a programban résztvevőknek, hogy lehetőség szerint a főbérlettel, ingatlanulajdonosokkal ne közöljék azt, hogy hajléktalanok, illetve, hogy támogatásban részesülhetnek. Ezzel elsősorban a hajléktalanokat kísérő előítéletek kikerülése volt a célunk. Tapasztalataink szerint, amennyiben mégis kiderült, hogy az illető hajléktalan az esetek többségében még a támogatás ellenére is elálltak a főbérlet az ingatlan bérebe adásától. Kedvező tapasztalat volt azonban,

hogy az előzetes várakozásokkal ellenben az albérleti szerződés megkötése nem okozott gondot, erre minden esetben hajlandóak voltak a főbérlők.

4.d Az Albérlők Háza, mint alternatív lakhatási lehetőség: Ez a szolgáltatás Nyíregyházán működik és egyfajta középutas „fél piaci” megoldást kínál az intézményes ellátás lehetőségei és a piaci albérletek között. A program során az Albérlők Házába a célcsoport azon tagjai jutottak lakhatáshoz, akik alacsony jövedelmük miatt a piaci albérletet megfizetni nem tudták, illetve önálló életvitelük kialakításához segítségre volt szükségük. A piaci alapú bérleményekbe elsősorban azokat az ügyfeleket kívántuk juttatni, akiknek önálló életvitelük kialakításához kevesebb segítségre volt szükségük.

5. A támogatott ügyfelek bemutatása:

5.a A programba támogatottként bekerültek ügyfelek létszáma: A kiválasztó bizottság a személyes meghallgatások során 42 jelentkezőt hallgatott meg és ebből előzetesen 31 főt talált alkalmasnak a programba való bekerülésre. A támogatási időszak alatt szervezett meghallgatások során a jelentkezők kiválasztásánál egyre inkább az érvényesült, hogy adjuk meg a lehetőséget azoknak a jelentkezőknek, akik megfelelnek a minimális követelményeknek, és az ügyfelek önállóságát erősítve sokkal inkább az albérletkeresést helyeztük a szelekciós mechanizmus középpontjába. Tehát az a jelentkező került be a programba támogatottként, aki a segítőjével megfelelő albérleti lehetőséget talált. Az előzetesen kiválasztott 31 főből a program során 16 főnek sikerült megfelelő színvonalú lakhatást találnia, velük kötött együttműködési megállapodást az Egyesület.

5.b A támogatott ügyfelek nem szerinti megoszlása:

Támogatott férfi ügyfél: 13 fő

Támogatott női ügyfél: 3 fő

5.c A támogatott ügyfelek a hajléktalan ellátórendszerben töltött előéletük szerinti megoszlása:

Utca, közterület: 4 fő

Éjjeli Menedékhely, krízisszálló: 4 fő

Ágybérlet: 2 fő

Már albérletben élő volt ügyfél: 4 fő

Szenvedélybetegek Átmeneti Otthonában élő volt ügyfél: 2 fő

5.d Jövedelemtípus szerinti megoszlás (a programba való belépéskor):

Rokkant nyugdíj, rendszeres szociális járadék: 10 fő

Rendszeres szociális segély: 3 fő

Bejelentett munkaviszonyból származó jövedelem: 1 fő

Képzési, átképzési támogatás: 2 fő

5.e A bérlemények típus szerinti megoszlása:

Piaci albérlet: 13 fő

Albérlők Háza: 3 fő

5.f Az ügyfelek támogatott lakhatásban eltöltött ideje szerinti csoportosítás (maximum 15 hónap):

15 hónap 4 fő

14 hónap: 3 fő

13 hónap: 1 fő

8 hónap: 1 fő

6 hónap:	1 fő
5 hónap:	2 fő
1 hónap:	2 fő

6. A támogatási szakasz:

6.a Együtműködési megállapodások megkötése: Azokkal a jelentkezőkkel, akinek sikerült megfelelő színvonalú lakhatást találniuk az Egyesület együtműködési megállapodást kötött, amelyben részletesen szabályozta a támogatási időszakban a felek kötelezettségeit. Az albérleteket a segítők az együtműködési megállapodás megkötése előtt személyesen ellenőrizték. Ennek megfelelően a támogatási időszak során 16 főnek sikerült az előzetes kiválasztás után albérleti lehetőséget találnia, és velük kötött együtműködési megállapodást a Periféria Egyesület.

6.b Rendszeres pénzbeli támogatás: A pályázati program keretén belül maximum havi 20 ezer forint támogatás kifizetésére volt lehetőség. A programba beválasztott támogatott ügyfeleknek különböző anyagi lehetőségeik voltak, így véleményünk szerint eltérő mértékű támogatásra volt szükségük. Ennek megfelelően a támogatott ügyfél egyéni szükségleteiből kiindulva állapítottuk meg a támogatási összeget. Volt olyan ügyfél, aki maximális támogatási összeget kapott, és volt olyan, akinek esetében nem tartottuk indokoltnak a maximális összeg kifizetését. Ezzel a kevésbé választhatóság elvét szerettük volna hangsúlyozni, tehát, azt, hogy a jobb anyagi kondíciókkal rendelkező ügyfelek is kellően motiváltak maradjanak helyzetük javítása érdekében. A támogatási összeget az ügyfelek részére fizettük ki (nem a főbérlőnek), ezzel is az önállóságukat, autonómiájukat igyekeztünk erősíteni.

6.c Személyre szabott segítségnyújtás: A programba előzetesen kiválasztott jelentkezők mellé segítő szakembert rendeltünk, akik az Egyesület Utcai Szociális Munka Szolgálatának dolgozói voltak. Ők segítették a támogatott ügyfeleket mind az albérletkeresés folyamatában, mind a lakhatás megtartásában valamint a támogatási időszak alatt felmerült problémák kezelésében. A kapcsolatot a támogatott ügyfelekkel a segítők a program teljes időtartalma alatt heti-kétheti rendszerességgel tartották, az ügyfelek többnyire az Egyesület Szociális Információs Irodájában keresték fel segítőjüket. Mindezek mellett havi rendszerességgel az albérletükben is felkerestük támogatott ügyfeleinket.

6.d Csoportos szociális munka: A program utolsó szakaszában kétheti rendszerességgel csoportos foglalkozásokat szerveztünk, ahol a program tapasztalatait, eredményeit dolgoztuk fel a támogatott ügyfelekkel közösen. Mindezek mellett a csoportban a program folytatásának alternatíváit próbáljuk meg kidolgozni. Egyik elképzelésünk, az volt, hogy a helyi önkormányzat lakásfenntartási támogatás rendszerébe szeretnénk bevonni az ügyfeleket. Ennek érdekében az egyik csoportos foglalkozásra meghívtuk a Nyíregyháza Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szociális Irodavezetőjét. Az volt az elgondolásunk, hogy a programot és annak eddigi eredményeit maguk a támogatott ügyfelek mutassák be, ezzel is hitelesebbé téve a programot.

6.e A Periféria Egyesület egyéb szolgáltatásainak igénybevétele: A támogatott ügyfeleknek lehetőségük volt, hogy a támogatási időszak alatt az Egyesület Utcai Szociális Munka Szolgálatával által biztosított egyéb ellátásokat is igénybe vegyenek (természetbeni adományok úgymint ruhanemű, ágynemű, szociális ügyintézés, segítségnyújtás munkahelykeresésben).

7. A programból kiesők:

A támogatott időszak során 4 fő esett ki a programból. 3 fő esetében váratlan jövedelem kiesés (rokkantnyugdíj elvesztése az orvosi felülvizsgálat során, kiegészítő jövedelem váratlan elvesztése) okozta a lakhatás megszűnését. Mindhárom esetben ezek a váratlan események annyira elbizonytalanították az ügyfeleket, hogy sajnós visszacsúsztak korábbi helyzetükbe.

1 fő visszaélt a bizalommal és egy havi támogatási összeget és kauciót másra költötte.

A kiesők közül két fő visszatért a Szenvédélybetegek Átmeneti Otthonába, ahol a program indulása előtt lakott, két fő sajnós az utcára került.

8. A programban dolgozó szakemberek:

A programban a Periféria Egyesület Utcai Szociális Munka Szolgálatának szociális munkásai dolgoztak. Az utógondozói feladatokat a Szolgálatból 3 fő látta el, végzettségük szociális munkás. A program koordinálását az Egyesület szakmai vezetője látta el, aki szakvizsgázott szociálpolitikus.

9. A program tapasztalatai, értékelése:

A program során törekedtünk arra, hogy az ügyfelek önállóságát minél jobban erősítsük, ezért igyekeztünk abban támogatni őket, hogy az albérletkeresés folyamatában, és maga a lakhatás fenntartásában minél önállóbbak legyenek, ezzel is erősítve azt, hogy képesek legyenek a támogatási időszak lejárta után is megtartani lakhatásukat. Ennek érdekében támogattuk, hogy az ügyfelek előzetes tanácsadást követően saját maguk keressenek albérletet, kössenek megállapodást. Mindez véleményünk szerint nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy a program működése során önállóbbakká váltak a támogatott ügyfelek, hozzásegítve őket ahhoz, hogy a támogatási időszak lejárta után is fenn tudják tartani a lakhatásukat.

Jelenleg 4 főnek van állandó bejelentett munkahelye, 4 fő rendszeres időközönként tud alkalmi munkalehetőséghez jutni. Tapasztalataink szerint jelentősen javult a programban részt vevők munkaerő-piaci helyzete, ugyanakkor az is szembetűnő, hogy a hajléktan előélettel rendelkező embereknek lakhatási lehetőségeik érdemi javulását követően is nagyon nehéz munkát találniuk, különösképpen ebben a régióban. Jól szembetűnő, hogy ez a támogatott lakhatási program még hatékonyabb lehetne, ha foglalkoztatási programokkal össze lenne kapcsolva.

A támogatott ügyfeleknél a program működése során szembetűnő fizikai és mentális javulás ment végbe. Több támogatottnak sikerült az elmúlt hónapok során családi kapcsolatai rendezésében eredményt elérni, ezáltal a természetes támogatórendszerét megerősíteni.

Pozitív tapasztalatunk volt az is, hogy az ügyfelekkel való kapcsolattartás nagyon jól működött. A támogatott ügyfelek többsége teljesítette az együttműködési megállapodásban foglaltakat, ezáltal folyamatosan tudták segítőink követni az életükben történt változásokat, amely véleményünk szerint jelentősen hozzájárult a program sikeres működtetéséhez. A segítők új, az utcai munkában korábban nem alkalmazott módszereket próbálhattak ki (pl. csoportos munka), így több lehetőségük adódott az ügyfelek támogatása során.

A program működtetése során nehézséget okozott, a pályázat támogatási rendszere abban a tekintetben, hogy ha például egy ügyfél kiesett a programból, akkor nagyon gyorsan kellett a helyére valakit bevonni, aki már csak annyival kevesebb támogatáshoz juthatott, amennyi időt a kiesett támogatott a programban töltött.

Terveink szerint a program zárását követően is követni, segíteni szeretnénk ügyfeleinket. Véleményünk szerint – figyelembe véve a helyi társadalmi és gazdasági körülményeket – a támogatott ügyfelek harmada biztosan meg tudja tartani lakhatását a támogatási időszak lejárta után. A többiek esetében változó mértékben ugyan, de bizonytalanak tűnik lakhatási körülményeik megtartása.